

УДК 159.9

Семенюк Т.В.

к. пед. н., професор

Житомирський інститут ПрАТ «ВНЗ «МАУП»

м. Житомир

Максименко Ю.В.,

магістрантка спеціальності 053 «Психологія»

Житомирський інститут ПрАТ «ВНЗ «МАУП»

м. Житомир

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Умови сучасного суспільства потребують фахівців, які не лише володіють професійними знаннями та практичними вміннями, але й здатні ефективно організовувати, чітко планувати та раціонально керувати своєю професійною діяльністю, використовуючи особистісні здібності (критичне мислення, вміння працювати в команді, гнучка адаптація до постійно змінюваних умов, самоорганізація). Самоорганізація передбачає здатність особистості до навичок організувати себе, що проявляються в цілеспрямованості, активності, обґрунтованості мотивації, плануванні своєї діяльності, швидкості прийняття рішень та відповідальності за них, критичності оцінки результатів своїх дій [5].

Я.О. Устинова [13], В.Б. Тарабаєва [6], Л.І. Холіна [14] та ін. визначають самоорганізацію як впорядковану свідому діяльність особистості, що сприяє ефективному саморозвитку. Деякі питання самоорганізації, самовиховання і самореалізації особистості в діяльності розглядалися в роботах А.Є. Дмитрієва, В.М. Косирєва, Л.В. Фалєєвої та ін. [7].

Формування особистості відбувається протягом усього життя, але найбільш інтенсивно воно протікає у період закінчення навчання у школі та продовження його у вищому навчальному закладі, тобто у віці 17-19 років. Необхідність і доцільність організації часу в процесі навчання у вузі в цьому віці обумовлені психологічними особливостями даного періоду життя. Як вважає Б. Г. Ананьєв, студентський вік важливий для розвитку всіх потенційних можливостей людини [1]. Під час цього вікового періоду відбувається розвиток всіх рівнів психіки,

що свідчать про інтелектуальний розвиток людини, його властивості, особливості мислення. На цій основі, як вважає автор, здійснюється професійна спрямованість особистості. Тому особливо важливим є набування навичок усвідомлення категорії часу та самопізнання для подальшого розвитку особистості в період її професійного становлення.

На сучасному етапі свого розвитку вітчизняна система освіти функціонує на основі кредитно-модульної системи організації навчання, що вимагає від студентів витратити більше половини навчального часу на самостійну організацію навчальної діяльності. Це в свою чергу потребує відповідного ресурсного забезпечення особистісних навичок самоорганізації. Ефективна самостійна навчальна діяльність є наслідком не тільки оптимально організованого освітнього процесу, а й фактором саморозвитку майбутнього фахівця, показником особистісного вдосконалення, цілісної самоорганізації та синтезу свого навчального та особистісного досвіду [14].

Дослідження проблеми самоорганізації студентів вищих навчальних закладів виявляють значний вплив самоорганізації на успішність навчальної діяльності [8], готовність до майбутньої професійної діяльності [3,13]. На думку цих дослідників, самоорганізація студентів є необхідною умовою організації навчальної діяльності в сфері професійного навчання та здійснення наукової діяльності.

Список факторів, що впливають на успішність навчання студентів в вищих навчальних закладах, розглянутий в статті С.Д. Смірнова: конституція (фізична), темпераментальні особливості, загальний інтелектуальний розвиток, соціальний інтелект, спеціальні здібності, навчальна мотивація, рівень самооцінки, акцентуації характеру, володіння навичками самоорганізації, планування і контролю своєї діяльності [10].

Дослідження, що були проведені С.І. Архангельським, Я.О. Устиною та іншими, показують, що рівень сформованості умінь самоорганізації у студентів на початку навчання у закладі вищої освіти є недостатнім для ефективної підготовки до майбутньої професійної діяльності [2, 13]. Самоорганізація в контексті професійної підготовки студента – це сукупність процесів або дій суб'єкта з розвитку та впорядкування власних умінь і якостей особистості, необхідних для ефективної підготовки до майбутньої професійної діяльності. А також вміння самостійної діяльності студента з формування особистісних і професійних компетенцій майбутнього фахівця та експерта

(компетенцій пізнавальної, науково-дослідної та професійної діяльності) [11].

В наукових працях О.М. Штепа окреслюється самоменеджмент як технологія оптимальної самоорганізації особистості для досягнення значущої для неї мети та стверджується, що психологічна компетентність людини в самоорганізації є виявом здатності до самоменеджменту [15]. Невід'ємним структурним компонентом самоменеджменту є тайм-менеджмент, що пропонує широкий вибір систем планування і самоорганізації. Серед науковців в даний час широко обговорюється проблема тайм-менеджменту (англ. *time management* – організація часу) в освіті (С.І. Архангельський [12], А.О. Горбачов [6]; Л.І. Скібіцька [9], Бойко К.Ю. [4] та ін.). Дослідники вивчають проблему свідомого контролю над кількістю часу, що витрачається на конкретні види діяльності, досліджують інструменти організації часу, які сприяють формуванню навичок і методів в досягненні ефективності діяльності. Особливу увагу приділено таким факторам тайм-менеджменту, як планування, розподіл діяльності за певними факторами, визначення мети, аналіз тимчасових витрат на результативність діяльності, констатація результативності на основі моніторингу витраченого часу, розстановка пріоритетів у виконанні певних дій.

Тайм-менеджмент майбутнього фахівця – це цілеспрямоване, систематичне застосування спеціальних прийомів при організації особистої та навчальної діяльності в повсякденній практиці для підвищення ефективності самоорганізації. Для ефективного управління часом існує безліч методик і принципів тайм-менеджменту, застосовуючи які можна навчитися ефективно управляти часом. Тайм-менеджмент включає в себе широкий спектр діяльності, в числі якої:

- постановка цілей;
- планування і розподіл часу;
- складання списків;
- виявлення пріоритетів;
- аналіз витрат часу і т.д.

Інтенсифікація витрат часу в навчальній діяльності студентів передбачає самоорганізацію і самодисципліну, стимулює до освоєння технологій тайм-менеджменту в межах самоосвіти. Раціональне використання часу є резервом розвитку здібностей, творчих можливостей студентів не тільки в період навчання у вузі, а й в подальшій життєдіяльності [14].

Відзначається, що проблемою сучасного етапу навчання у вузі є відсутність у студентів готовності до самостійного добування знань, організації своєї самостійної роботи, яка є найважливішою складовою навчального процесу [3]. У ряді наукових робіт відзначається, що студенти першого року навчання, емоційно не готові до навчальних перевантажень, що відображається в негативності оцінки організації навчального процесу, невдоволенні своїми успіхами. Як правило, у першокурсників повністю відсутні навички самоосвітньої діяльності. Відсутність теоретичних знань і практичних умінь призводять до негативних наслідків, які проявляються в повільному темпі, в неточності виконання завдань, що в свою чергу деформує організацію навчально-освітнього процесу на початковому етапі навчання у вузі. Всі ці фактори впливають на характеристики тайм-менеджменту в навчальній діяльності [4, 13, 14].

Використання навичок тайм-менеджменту має бути орієнтованим на раціональний підхід до організації часу особистості і передбачає не тільки планування, але і систему управління самоорганізацією.

Тому дослідження впливу розвитку навичок тайм-менеджменту на процес самоорганізації у студентів вищих навчальних закладів є вкрай важливим та актуальним в умовах сучасного суспільства.

Список використаних джерел

1. Ананьев Б. Г. К психофизиологии студенческого возраста // *Современные психологические проблемы высшей школы*. Вып. 2.– Л., 1974. С.56-65.
2. Архангельский С. И. Лекции по научной организации учебного процесса в высшей школе. М: Высшая школа, 1976. 200 с.
3. Богинская О. С. Диагностика уровня развития самоорганизации студентов: второй этап // *Вестник РГАУ. Теория и методика профессионального образования*. 2015. №4. С. 35-38.
4. Бойко К. Ю. Самообразование студентов как фактор готовности к организации учебного времени // *Общество и право*. 2013. № 1. С. 278-281.
5. Возрастная психология: личность от молодости до старости: учебное пособие для вузов / М. В. Гамезо, В. С. Герасимова, Г. Г. Горелова. Москва: Педагогическое общество России, 2001. 272 с.

6. Горбачев А.О. Тайм-менеджмент в два счета. СПб: Питер, 2009. 256 с.
7. Демченко О. В. Науковий тезаурус базових понять самоорганізації вчителя у професійній діяльності // *Проблеми підготовки сучасного вчителя*: зб. наук. праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Умань : ПП Жовтий, 2011. Вип. 3. С. 225-234.
8. Ишков А. Д. Учебная деятельность студента: психологические факторы успешности: монография. М.: АСВ, 2004. 224 с.
9. Скибичкая Л. И. Тайм-менеджмент: учебное пособие для студентов экономических вузов. М.: Кондор, 2009. 528 с.
10. Смирнов С. Д. Психологические факторы успешной учебы студентов вуза. Сб. научных трудов. Орел: ВИПС, 2004. Вип. 1. С. 23-29.
11. Тарабаева В. Б. Ключевые компетенции как основа модели личности будущего специалиста // *Международный журнал экспериментального образования. Серия: Социологические науки*. Белгород, 2014. С. 51-54.
12. Тайм-менеджмент / Архангельский Г. А., Лукашенко М. О., Телегина Т. В., Бехтеров С. С. М.: Альпина Паблишер, 2012. 312 с.
13. Устинова Я. О. Формирование умений самоорганизации и самоконтроля учебной деятельности у студентов вузов: автореф. дис. ... канд. пед. наук. Челябинск, 2000. 191 с.
14. Холина Л. И. Организация самообразовательной деятельности студентов на основе современных технологий // *Сибирский педагогический журнал*. 2005. № 3. С. 101-113.
15. Штепа О. М. Самоменеджмент: процесуальна та диспозиційна характеристика // *Соціогуманітарні проблеми людини*. 2010. № 4. С. 224-235.